

ŠTA SU KARADŽIĆEVI TUŽIOCI NAUČILI IZ SLUČAJA KRAJIŠNIK?

Author: [Simon Jennings](#)

Posmatrači se ne slažu oko pouka koje bi u slučaju Karadžić tužilaštvo moglo da izvede iz žalbene presude Krajišniku.

Među posmatračima ne postoji saglasnost u pogledu toga kako bi se žalbena presuda izrečena Momčilu Krajišniku mogla odraziti na predstojeće suđenje njegovom nekadašnjem političkom savezniku, Radovanu Karadžiću.

Kao bivši predsednik Republike Srpske (RS), Karadžić se tereti za rukovođenje istim onim zločinačkim planom bosanskih Srba – ili zajedničkim zločinačkim poduhvatom – za učešće u kojem je Krajišnik, kao nekadašnji predsednik parlamenta RS-a, osuđen. Karadžić je optužen za mnoge zločine koji su u Bosni počinjeni nad ne-Srbima, uključujući i genocid – optužbu koje je Krajišnik oslobođen.

Zajednički zločinački poduhvat predstavlja pravnu doktrinu po kojoj se pripadnici neke grupe smatraju učesnicima zavere, usled čega dele odgovornost za zločinačko ponašanje bilo koga od njih.

Nakon što su žalbene sudije 17. marta osuđujuću presudu Krajišniku izmenile u nekim od ključnih tačaka – uključujući ubistvo, istrebljenje i progon – pojedini posmatrači strahuju da bi se tužioci mogli naći u neprilici pri dokazivanju sličnih optužbi protiv Karadžića.

No, ostali tvrde kako je do oslobađanja od tih optužbi dovela nepotpuna procena dokaznog postupka tužilaštva protiv Krajišnika, a ne manjkavost iznetih dokaza.

Oni kažu da bi viša politička pozicija koju je zauzimao Karadžić – koji se nalazi u haškom pritvoru, gde čeka početak suđenja po 11 tačaka optužnice koja ga tereti za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti – mogla da znači kako je postojala jasnija veza između izdatih naredbi i izvršenih zločina, usled čega bi optužbe protiv njega bilo lakše dokazati.

Krajišnik je prvobitno osuđen na 27 godina zatvora za zločine protiv čovečnosti – uključujući progon, ubijanje, istrebljenje i deportaciju – zbog svog nastojanja da trajno raseli Bošnjake i Hrvate iz mnogih delova Bosne u periodu od 1. jula 1991. do 30. decembra 1992.

Prvostepene sudije su ga proglasile krivim i odgovornim za ubijanje oko 3,000 bosanskih Muslimana i Hrvata, kao i prisilno raseljavanje preko 100,000 ne-Srba sa teritorija koje su zaposeli bosanski Srbi.

No, oslobođen je optužbi za genocid – pošto su sudije zaključile da tužioci nisu uspeli da dokažu kako je posedovao genocidnu nameru, čije je postojanje neophodno za osudu.

Prošlomesečnom presudom žalbenih sudija, Krajišniku je kazna smanjena na 20 godina, nakon što su mu ukinute osude za ubijanje, istrebljenje, kao i za nekoliko ozbiljnijih optužbi za progon, uključujući nehumano postupanje i nezakonito pritvaranje.

Žalbene su sudije potvrdile osudu za progon počinjen deportacijom i prisilnim raseljavanjem, saopštivši

kako su zadovoljne zaključkom sudskog veća da je Krajišnik „delio nameru“ da počini te zločine u sklopu zajedničkog zločinačkog poduhvata.

Objašnjavajući zbog čega su poništile neke osude, žalbene su sudije rekly kako je sudsko veće propustilo da ustanovi na koje je lokalne političare, vojne snage, policijske komandante i paravojne lidere mislilo kada je pominjalo nižerangirane učesnike zajedničkog zločinačkog poduhvata.

Propustilo je – po rečima žalbenih sudija – da dokaže i kada su tačno zločini ubistva, istrebljenja, kao i teže tačke optužbe za progon postale deo zločinačkog plana lidera bosanskih Srba.

Karadžić se tereti za veći broj onih zločina – uključujući ubijanje i istrebljenje u bosanskim opštinama Bijeljina, Brčko, Foča, Ilijaš, Ključ, Kotor Varoš, Novi Grad i Prijedor – za koje je Krajišnik sada proglašen nevinim.

Neki kažu kako će nakon žalbene presude Krajišniku tužilaštvo u slučaju Karadžić biti pod pritiskom da obezbedi dokaze po svim tačkama optužnice protiv nekadašnjeg brutalnog vođe bosanskih Srba – pogotovo nakon što je žalbeno veće potvrdilo da su on i Krajišnik bili učesnici istog zajedničkog zločinačkog poduhvata koji je izveden od strane vrha režima bosanskih Srba.

„Svako ko iz svega ovoga zaključuje kako je [stvar samo u tome] da se dođe i da se iznesu dokazi, a potom dobije osuđujuća presuda za Karadžića – po mom mišljenju, greši“, izjavio je za IWPR Majkl Karnavas (Michael Karnavas), branilac u Haškom tribunalu.

„Karadžić je [Krajišnikov] politički blizanac, tako da dokazi koji važe za jednoga, važe i za drugoga.

„Ako nisu uspeli da osude Krajišnika [po nekoliko tačaka optužnice], biće veoma teško da se [dokažu slične optužbe protiv] Karadžića, izuzev ukoliko ne postoje i dodatni dokazi.“

Međutim, uprkos snažnoj povezanosti ta dva slučaja, ostali posmatrači ne veruju da će se ukidanje mnogih osuda Krajišnika značajnije odraziti na Karadžićev slučaj.

„Neki ljudi možda brinu [oko toga] kako će tužioc, ako već nisu mogli da osude Krajišnika za te teže zločine, moći da osude Karadžića. Ali ja mislim da bi to bilo pogrešno čitanje onoga što se dogodilo [donošenjem žalbene presude]“, izjavio je za IWPR profesor prava sa Harvarda i bivši tužilac Haškog tribunala, Aleks Vajting (Alex Whiting).

„Ne mislim da je ova odluka žalbenog veća loš znak za [tužioce u] Karadžićevom slučaju.“

Vajting je rekao kako smatra da su osude Krajišnika poništene ne zbog manjka dokaza protiv njega, nego zbog „odsustva adekvatnih zaključaka sudskog veća“.

Žalbene su sudije ocenile da je sudsko veće iznelo samo „oskudne podatke“ o tome kada su i kako zločini ubistva, istrebljenja i teže tačke optužbe za progon postali deo zločinačkog plana rukovodstva bosanskih Srba, usled čega te zločine nije moglo da pripíše Krajišniku.

Vajting je ukazao na to kako su, donoseći odluku, žalbene sudije razmatrale samo zaključke sudskog veća, ne baveći se mnoštvom iznetih dokaza koji su ih naveli na te zaključke – što je odluka koju on smatra „zbunjujućom“.

„Tužilaštvo veruje [da] je bilo dokaza na temelju kojih se moglo doći do tih konkretnih podataka – ali je stvar u tome što sudsko veće to nije učinilo“, rekao je Vajting.

Neki posmatrači kažu da je poništenje odluka prvostepenih sudija u žalbenom postupku – nakon što nisu na dovoljno jasan način izneli svoje zaključke – posledica preterane žurbe pri donošenju presude. Sudsko veće je presudu izreklo 27. septembra 2006., manje od četiri sedmice nakon okončanja dokaznog postupka.

„[Ukidanje osuda predstavlja] odraz problema koji nastaju ishitrenim donošenjem presude po okončanju suđenja“, izjavio je za IWPR Dejvid Džos (David Josse), koji je u prvostepenom postupku bio član Krajišnikovog tima odbrane.

Po Vajtingovim rečima, žalbene su sudije – uočivši propuste prvostepenih – mogli sami da razmotre dokaze ili da, što je još bolje, vrate slučaj prvostepenim sudijama i zatraže od njih da potkrepe svoje zaključke kako bi osude mogle da budu potvrđene.

„Žalbeno veće nije ponudilo nijedan uverljiv razlog zbog kojeg to nije učinilo“, kazao je Vajting.

Umesto toga, žalbene su sudije istakle kako nisu spremne da razmotre dokaze, a osude su ukinule.

„[Nije bilo] u interesu pravde da se slučaj vrati na dodatno razmatranje“, rekao je sudija Fausto Pokar (Fausto Pocar) prilikom izricanja žalbene presude.

ZAJEDNIČKI ZLOČINAČKI PODUH VAT

Neki sugerišu kako, nakon odluke žalbenih sudija u slučaju Krajišnik, prvostepene sudije mogu da zahtevaju da Karadžićevi tužioc i iznesu konkretnije dokaze kada budu pokušavali da pokažu kako je okrivljeni sudelovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu.

Žalbene sudije su u Krajišnikovom slučaju ograničile primenu zajedničkog zločinačkog poduhvata zaključkom da prvostepene sudije nisu niti jasno povezale optuženog sa nižerangiranim počiniocima zločina, niti ustanovile kada su tačno te zločinačke radnje postale deo plana lidera bosanskih Srba.

Posmatrači kažu kako ova odluka verovatno znači da su sudije ovog suda sada manje spremne da prihvate široku primenu same doktrine.

Rezultat je to što će tužioc i na suđenju Karadžiću – koji se tereti za učešće u četiri zajednička zločinačka poduhvata – sada možda morati da iznesu konkretnije dokaze kako bi zasebno dokazali svaku navodnu

zaveru.

Osim navodnog najopštnijeg plana da se trajno isele bosanski Hrvati i Bošnjaci iz većeg dela Bosne, Karadžić se tereti i za učešće u zajedničkom zločinačkom poduhvatu uništenja Bošnjaka koji je u julu 1995. realizovan genocidom počinjenim u Srebrenici. Tamo je dovezeno i ubijeno skoro 8,000 bošnjačkih muškaraca i dečaka, i to je najteži zločin koji je nakon drugog Svetskog rata počinjen na evropskom tlu.

Karadžić se tereti i za rukovođenje opsadom Sarajeva, koja je trajala 44 meseca (od aprila 1992. do novembra 1995.), kao i za učešće u četvrtom zločinačkom planu, u okviru kojeg su, tokom maja i juna 1995. godine, pripadnici Ujedinjenih nacija držani kao taoci u nastojanju da se NATO prisili da obustavi vazdušne udare na srpsko stanovništvo u Bosni.

„Umesto pukog dokazivanja da je neki važan zločinački plan postojao, tužilaštvo će sada morati da dokaže kada su se [učesnici] zajedničkog zločinačkog poduhvata dogovorili oko [svake od četiri] različite zločinačke aktivnosti“, kazao je Luka Mišetić, branilac u Tribunalu.

Mišetić je dodao da bi ovaj stroži zahtev mogao ići na ruku Karadžićevoj odbrani.

No, po rečima profesora međunarodnog prava na Groningenskom Univerzitetu, Andrea de Hoha (André de Hoogh), nije nemoguće da će tužioci uspeti da izdejstvuju osudu Karadžića za teže zločine, za koje je Krajišnik proglašen nevinim.

On je ukazao na to kako, premda su sudije zaključile da sudsko veće nije jasno ustanovilo Krajišnikovu odgovornost za zločine, ono nije odbacilo zaključak da su se zlodela dogodila.

Vajting je rekao da će tužioci naprosto morati da budu pažljiviji, kako bi predočili konkretnije veze između optuženog i pojedinačnih zločina.

Ovo je pouka koju su tužioci u slučaju Karadžić izgleda već izveli.

Oni su protekle sedmice predali molbu u kojoj traže dodatno vreme kako bi sudijama predali skicu svog pred-procesnog podneska, to jest kako bi dodali nove detalje koji se tiču zajedničkog zločinačkog poduhvata.

„Tužilaštvo je potpuno svesno činjenice da se u slučaju koji podrazumeva jedan ili više zločinačkih poduhvata zahteva značajna količina podataka o učesnicima zajedničkog zločinačkog poduhvata, njihovim potčinjenima i postupcima“, rekli su tužioci u svom podnesku koji su pred-procesnim sudijama predali 25. marta.

KARADŽIĆEVA ULOGA

Iako iz Krajišnikovog suđenja mogu biti izvučene pouke, posmatrači kažu kako to što je Karadžić za vreme rata igrao značajniju političku ulogu može značiti da postoje uverljiviji dokazi protiv njega nego protiv njegovog bivšeg saizvršioca.

Dok je Krajišnik odlučno tvrdio kako nije bio član predsedništva bosanskih Srba ili proširenog ratnog predsedništva, te kako je stoga predstavljao tek perifernu političku ličnost, nema sumnje da je Karadžić bio na vrhu vlasti u RS-u.

„Zamislivo mi je da je Karadžić imao odvojene kontakte, kako sa Beogradom, tako i sa vojnim aparatom na terenu [u Bosni], koji su prevazilazili one koje je imao Krajišnik“, kazao je Vajting.

To što je Karadžić bio na poziciji čelnika države bosanskih Srba tužiocima omogućuje i pokušaj dokazivanja njegove krivice na temelju komandne odgovornosti, što nisu mogli da učine tužioci u slučaju Krajišnik.

Po de Hohovim rečima, ukoliko tužioci mogu da pokažu kako je Karadžić bio upoznat sa zločinima svojih potčinjenih i da ih je tolerisao, onda mogu da dokažu i da je odgovoran za njih.

„Krajišnik je bio član parlamenta – predsednik skupštine – i [nije] kao takav imao komandnu moć“, rekao je de Hoh.

„Ali je Karadžić bio glavnokomandujući, a kao glavnokomandujući je zapravo [mogao] izdavati naređenja generalima, što znači da je, ukoliko je bio upoznat sa činjenjem zločina pod njegovom komandom, trebalo da preduzme mere kako bi ih sprečio.“

Karadžićeva viša pozicija bi takođe mogla da dovede do toga da se protiv njega lakše obezbedi osuda za genocid.

Tužioci koji će voditi ovaj slučaj, na čijem se čelu nalazi američki advokat Alen Tiger (Alan Tieger), zapravo su isti oni koji su činili tim koji je tužio i Krajišnika.

Karnavas smatra da je tužilaštvo donelo „taktičku odluku“ da se ne žali na oslobađanje od optužbi za genocid, jer je želelo da ostavi otvorena vrata za traženje osude u Karadžićevom slučaju.

Krajišnik je prvobitno optužen za genocid i saučesništvo u genocidu zbog zločina koji su nad Bošnjacima i bosanskim Hrvatima u nekim bosanskim opštinama počinjeni u periodu od 1. jula 1991. do 30. decembra 1992.

Po Karnavasovim rečima, da je žalbeno veće potvrdilo presudu da Krajišnik nije počinio genocid, tužiocima bi bilo veoma teško da Karadžića osude po istoj optužbi.

„Za njih bi doslovce postalo nemoguće da, sa istim dokazima o Karadžiću, pokušaju da pridobiju još jedno sudsko veće da odluči da se genocid dogodio“, kazao je Karnavas.

No, tužioci će ovako dobiti novu priliku da pokušaju da dokažu optužbe protiv Karadžića, koji se u drugoj tački tereti i za genocid zbog masakra koji je 1995. počinjen u Srebrenici, a za koji Krajišnik nikada nije bio

optužen.

Tribunal je već utvrdio da se u Srebrenici dogodio genocid: bilo je to na suđenju generalu vojske bosanskih Srba, Radislavu Krstiću, koji je u avgustu 2001. osuđen, da bi nakon žalbenog postupka bio kažnjen sa 35 godina za pomaganje i podsticanje genocida.

Iako je nejasno koje dokaze tužioci poseduju protiv Karadžića, kao i koju će strategiju usvojiti protiv njega, čini se izvesnim da oni sada imaju jasniju ideju o tome koji se nivo dokaza zahteva.

„Tužilaštvo će sada imati obrazac iz kojeg se vidi [gde] nisu ustanovili [navodne] činjenice, tako da će u slučaju Karadžić izaći i pronaći dokaze, ukoliko postoje, kako bi se popunile te rupe“, kazao je Mišetić.

Simon Jennings je izveštač IWPR-a iz Haga.

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/sta-su-karadzicevi-tuzioci-naucili-iz-slucaja>